

Spomini na šolo

UDK 378:355(497.12)
1.04 Strokovni članek
Prejeto: 2. 9. 2021

Vasilije Maraš*

Ko študent na rajžo gre Vasilije Maraš na študiju obramboslovja na FSPN v Ljubljani

“When a student goes wandering”

Vasilije Maraš as a student of defence studies at the Faculty of Sociology, Political Studies and Journalism in Ljubljana

Izvleček

Avtor v pretežni meri na osnovi spominskega gradiva in ohranjenega dokumentarnega gradiva iz osebnega arhiva opisuje svoj študij obramboslovja. Leta 1975 se je v petih republikah Jugoslavije uradno začel študij splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite (SLO in DS). V Sloveniji se je študij začel na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo (FSPN) v Ljubljani. Študij je bil mešanica civilnih in vojaških predmetov ter predavateljev. Kasneje je študij vse bolj izgubljal vojaški pridih in je z uvedbo obramboslovja postal vse bolj civilni študij. Obramboslovje je študiralo tudi večje število žensk.

Abstract

The author describes, mostly on the basis of memories and preserved documentary material from personal archives, his experience of defence studies. In 1975, in five Yugoslav republics, the study of general defence and social self-defence officially began. In Slovenia, this was at the Faculty of Sociology, Political Studies and Journalism in Ljubljana. The programme was a mixture of civilian and military subjects and lecturers. Later, the programme increasingly lost its military orientation and with the introduction of defence studies increasingly became a civilian study programme. A considerable number of women also studied this subject.

Ključne besede: vojaško šolstvo, Obramboslovje, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo (FSPN), Teritorialna obramba, Slovenska vojska

Key words: military education, defence studies, Faculty of Sociology, Political Studies and Journalism (FSPN), Territorial Defence, Slovenian Army

* Vasilije Maraš, polkovnik Slovenske vojske v pokoju.

Ko govorimo o študiju splošne ljudske obrambe in družbene zaščite oz. obramboslovja, moramo najprej razumeti obdobje, v katerem je ta študij nastajal oz. začel delovati. Od leta 1968, napada Sovjetske zveze na Češkoslovaško, se je spremenil koncept obrambe takratne Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ). Ugotovljeno je bilo, da Jugoslovanska ljudska armada (JLA) ni dovolj močna, da bi branila ozemlje celotne države. Zato so se začele oblikovati republiške teritorialne enote, ki so deloma prevzele vlogo rezervnih partizanskih enot JLA, jih okrepile z večjim številom enot, ki so se z usposabljanji tudi kvalitativno in organizacijsko razvijale, zlasti v Sloveniji.

Po napadu Sovjetske zveze na Češkoslovaško avgusta 1968 je bila sprejeta odločitev, da bo vojna doktrina temeljila na splošnem ljudskem odporu, kar je bila podlaga za nastanek partizanskih oz. teritorialnih enot oz. pozneje poimenovanih v Teritorialno obrambo. Teritorialna obramba se je usposabljala za izvajanje vseh oblik partizanskega bojevanja. Z odločitvijo slovenske republiške skupščine je bil 20. novembra 1968 ustanovljen Glavni štab za splošni ljudski odpor. Prvi načelnik in nato njegov komandant je postal izkušen partizanski poveljnik in upokojeni generalmajor ter diplomat Bojan Polak – Stjenka.

V prvem obdobju je v uvodnih načelih Zakona o splošnem ljudskem odporu¹ pisalo: »Oborožen boj, ki ga vodijo Jugoslovanska ljudska armada, partizanske enote **kot enote teritorialne obrambe** (v nadaljnjem besedilu: partizanske enote) in delovni ljudje ... V pripravah in v vojni vključuje in združuje splošni ljudski odpor vse materialne, kulturne, znanstvene, strokovne in druge sile v Sloveniji v učinkovit in nepremagljiv odpor.« Pri tem je bila bistvena odločitev, da se partizanske enote kot teritorialne enote vzpostavijo na vseh ravneh v republiki, saj jih lahko »ustanavljajo republika, občine in delovne organizacije in se oblikujejo tako, kot najbolj ustreza njihovim nalogam, oblikam oboroženega boja in območja, na katerem delujejo«. ² Republiške oblasti so dobile določene pravice in tudi obveznosti, ki so zajemale obrambo države.³

Začelo se je z razvojem partizanskih enot in z zametki conskih štabov (dolenjski, gorenjski, ljubljanski, primorski, vzhodno- in zahodnoštajerski), ki so bili uradno oblikovani do leta 1972. Štabi so pripravljali načrte za izvedbo splošnega ljudskega odpora in se pripravljali nanj, proučevali sodobne oblike, metode in sredstva oboroženega boja ter ustanavljali enote in organizirali njihovo usposabljanje.

1 Uradni list Socialistične Republike Slovenije, štev. 28, 28. 7. 1971; osnovno besedilo prispevka je iz sredine leta 2018. Prispevek je nastal na pobudo vojnega in vojaškega zgodovinarja dr. Tomaža Teropšiča iz Brežic, ki ga je uredil za objavo.

2 Prav tam, 6. člen Zakona o ljudskem odporu.

3 Prav tam, 2. poglavje Zakona o ljudskem odporu.

Leta 1974, po sprejetju zveznega Zakona o ljudski obrambi,⁴ ko je bila dana tudi zakonska podlaga za vzpostavitev Teritorialne obrambe,⁵ so bili oblikovani republiški štab ter šest pokrajinskih in 65 občinskih štabov Teritorialne obrambe, leta 1980 se je ustanovilo še šest novih pokrajinskih štabov in mestni štab Ljubljana. Število partizanskih brigad se je postopno povečalo na devetnajst.

Oblikovanje enot Teritorialne obrambe, uvajanje splošnega ljudskega odpora oz. pozneje ljudske obrambe v podjetja in druge družbene ustanove in sekretariate za ljudsko obrambo ter razvoj sistema civilne zaščite so pogojevali potrebo po strokovno usposobljenem kadru. Edini vir strokovnega kadra takrat so bile JLA in njene vojaške šole, vključno s šolami za rezervne oficirje. V Sloveniji, ki je razvoj Teritorialne obrambe vzela zelo resno, so posamezniki videli možnost novega oblikovanja slovenskih enot, ki bodo branile lastno ozemlje na podlagi izkušenj iz druge svetovne vojne oz. partizanskega bojevanja. Podlaga za to je bila tudi zakonodaja – zvezni zakon iz leta 1974 in ustavni amandmaji k zvezni ustavi. Ustavne spremembe, v katere je bila vnesena tudi pravica do samoopredelitve republik, so bile pozneje ena od zakonskih podlag za izvedbo plebiscita in oboroženo obrambo samostojnosti. Leta 1982 je bil sprejet še republiški zakon o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti.⁶

Z zveznim zakonom o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti pa so se v 10. poglavju zakona opredelile tudi zakonske podlage za usposabljanje in pouk obrambe in zaščite. Podrobnosti pa so bile opredeljene v posebnem zveznem zakonu. Vsi ti ukrepi so dali zagon pri potrebi za zagotavljanje ustreznega kadra, tako za delovanje v Teritorialni obrambi kot v šolah, drugih družbenopolitičnih skupnostih in delovnih organizacijah.

Našitek za uniformo študenta obramboslovja. Srbohrvaška različica. (Foto: Tomaž Teropšič, 2018).

4 Uradni list SFRJ, štev. 22, 4. 5. 1974.

5 Prav tam, opredelijo se oborožene sile SFRJ, ki jih sestavljajo JLA in Teritorialna obramba. Podrobnosti pa so bile opredeljene v členih od 16 do 19 ter v členih od 26 do 29.

6 Uradni list SRS, štev. 35, 11. 10. 1982.

Na tečaju poletne alpinistike je bilo pred plezanjem v steni treba opraviti usposabljanje na šolski plezalni steni v Vojašnici Bohinjska Bela. Avtor članka v poletni planinski uniformi JLA pri plezanju v steno, junij 1983 (osebni arhiv).

Zaradi potrebe tako po rezervnih oficirjih kot civilnih strokovnjakih na področju obrambe je leta 1974 v Sloveniji začela delovati podružnica Šole za rezervne oficirje pehote iz Bileće. Leta 1975 pa se je v petih republikah tudi uradno začel študij splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite (SLO in DS).⁷ V Sloveniji se je študij začel na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo (FSPN) v Ljubljani. Kot je zapisal Rok Čakš v svoji diplomski nalogi, je bil podlaga za študij dogovor med učno upravo generalštaba JLA in republiškim sekretariatom za izobraževanje.

Študenti so začeli študij, ki je bil mešanica civilnih in vojaških predmetov ter predavateljev. »Prvi študenti so se srečevali z različnimi problemi, od pomanjkanja prostorov do podcenjevanja in odpora mnogih profesorjev takratne FSPN, ki so se bali vojaških vplivov in militarizacije neodvisne znanstvene institucije, kot je univerza. Notranje težave študija SLO in DS so se izražale tudi navzven v razmeroma nizkem zanimanju za študij med sre-

dnješolsko mladino, kar je hkrati vplivalo na kvaliteto vpisanega kadra. Situacijo je oteževalo še zahtevano priporočilo Oddelka za ljudsko obrambo, v kateri so kandidati imeli stalno bivališče.«⁸ Takratne ocene so bile, da bi dolgoročno potrebovali 1250 diplomantov SLO in DS. Ti naj bi bili zaposljivi na sekretariatih za ljudsko obrambo, v civilni zaščiti, podjetjih, Teritorialni obrambi ter srednjih šolah in na fakultetah kot učitelji predmeta obramba in zaščita. V programe srednjih šol je bil uveden dveletni predmet obramba in zaščita, v skupnem trajanju 130 ur v prvem in drugem letniku vseh srednjih šol. Program je bil vsebinsko enak

7 Rok Čakš, Zaposlovanje diplomantov obramboslovja. Diplomsko delo, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana 2003.

8 Prav tam, str. 14.

Vojaški praktikum se je izvajal v Vojašnici Velike Bloke in njeni okolici. Študenti tretjega letnika med počitkom in pripravami na novo nalogo med taborjenjem, junij/julij 1984 (osebni arhiv).

za vse vrste srednjih šol, od skrajšanega do gimnazijskega programa. Na fakultetah pa je bilo treba v prvem letniku opraviti izpit iz obrambe in zaščite. Sčasoma se je program študija SLO in DS spreminjal in tudi pogoji so postali bolj dostopni, saj konec sedemdesetih let ni bilo več potrebno mnenje sekretariatov za ljudsko obrambo. Vpisovalo se je tudi vse več deklet. Tako je bilo v moji generaciji, v letu 1981, vpisanih okoli 60 študentov, naslednje leto pa 79 študentov.⁹ Študij je deloma postal zanimiv tudi zato, ker so fantje s 4,5-mesečnim stažiranjem odslužili vojaški rok. A to je po letu 1980, ko je bilo uvedeno obvezno služenje 15-mesečnega vojaškega roka takoj po srednji šoli, spet postalo nekoliko manj zanimivo. Za tiste, ki so šli študirat neposredno po odsluženem vojaškem roku, je bilo predvideno služenje 12 mesecev, nato po končani fakulteti pa še tri mesece. Ko smo leta 1985 končali študij, pa je bil vojaški rok skrajšan na 12 mesecev in ni bilo več treba doslužiti. To je spremenilo razmere, saj se kar nekaj sošolcev ni udeležilo obveznega stažiranja niti ni pridobilo pogojev za imenovanje v čin podporočnika. Lažje je bilo za tiste, ki smo pred začetkom študija med služenjem obveznega vojaškega roka končali šolo za rezervne oficirje in smo izpolnjevali

9 Prav tam, str. 15.

pogoje za napredovanje na tej osnovi. S tem obdobjem je študij vse bolj izgubljal vojaški pridih in je z uvedbo obramboslovja postal vse bolj civilni študij. Tako se je število ur vojaških strokovnih predmetov zmanjšalo na manj kot 50 odstotkov vseh vsebin, ostali pa so obvezni praksi na sekretariatih za ljudsko obrambo ali podobnih ustanovah¹⁰ ter vojaški praktikum 1 in 2.¹¹ Tisti, ki smo odslužili vojaški rok, smo bili oproščeni praktikuma 1, ki je potekal med počitnicami v vojašnici na Velikih Blokah. Vsi pa smo morali opraviti praktikum 2 ter v drugem letniku tečaj poletne in v tretjem letniku zimske alpinistike.

Med tistimi, ki smo začeli študirati SLO in DS leta 1981, so bili vzroki za študij različni. V moji generaciji je bilo okoli 40 odstotkov žensk. Tako je prišlo študirat pet sošolk iz pedagoške gimnazije, ki so razen ene tudi končale obramboslovje. Sam sem se za ta študij odločil kmalu po tem, ko sem izvedel za njegov obstoj. Zakaj? Vedno sem želel opravljati vojaški poklic, a mi oče ni dovolil iti na vojaško gimnazijo oz. v aktivno službo. Njegovo sporočilo je bilo: »Sine, jaz sem moral iti v vojaško šolo, ti pa ne smeš.« Tako je želja po akademiji odpadla, ker se je odprla možnost študija SLO in DS. Ko sem začel študij, bi lahko po tedanjem programu študija postal profesor ljudske obrambe ali diplomirani organizator ljudske obrambe. Po spremembi poimenovanja smeri študija v obramboslovje leta 1985 pa sem končal študij kot diplomirani obramboslovec. Študij obramboslovja od leta 1991 končujejo univerzitetni diplomirani politologi, smer obramboslovje. Med študijem smo se nekateri na sestankih katedre trudili, da bi dobili več vojaških vsebin, a na žalost nismo bili uspešni. To se danes zelo pozna, ker so nekatere vsebine, ki bi morale biti samoumevne in podrobno obdelane za bodoče častnike, postale le obrobne. S tem je vojaška stroka v Sloveniji začela slabeti in se je z akademske ravni oz. poglobljenega znanja, ki se je pridobivalo na štiriletnem študiju na vojaških akademijah, ki je bil povezan s prakso, zmanjšala na poljudne veščine.

Če pogledamo predmetnik v vseh štirih letih, smo imeli skupaj 43 predmetov, od tega je bilo 23 splošnih predmetov, dva predmeta sta bila povezava med splošnimi in strokovnimi vsebinami (obča in vojaška psihologija ter ekonomika SFRJ z ekonomiko SLO) in 18 strokovnih predmetov.

Delež strokovnih predmetov, če prištejemo še oba vmesna, je bil 46,5 odstotka vseh predmetov. To je bilo premalo za poglobljeno vojaško strokovno znanje, še posebno, ker je bila večina strokovnih predmetov teoretične narave. Praktično znanje smo pridobili pri topografiji s temelji kartografije, taktiki kopenske vojske (ena in dve ter praktičnem izpitu), poletni (8 dni) in zimski alpinistiki (6 dni) ter taborjenju na Velikih Blokah (14 dni). Kolegice so imele še dodatnih 14 dni taborjenja na Velikih Blokah, ki ga fantje, ki smo odslužili vojaški rok, nismo bili deležni.

¹⁰ V prvem in drugem letniku.

¹¹ Opravljal se je v drugem in tretjem letniku.

Preglednica vseh predmetov po letnikih:

Letnik	Splošni predmeti	Letnik	Strokovni predmeti
1.	Politični in samoupravni sistem SFRJ	1.	Teorija o vojni
	Politična ekonomija		Vojaška zgodovina
	Novejša zgodovina z zgodovino delavskega gibanja		Slovensko vojaško izrazoslovje
	Obča in vojaška psihologija	2.	Topografija s temelji kartografije
	Angleščina		Taktika KOV
	Filozofski temelji marksizma		Komunikologija SLO
	Obča sociologija		Zasnova in sistem SLO in DS
2.	Obča sociologija		Vojaško zemljepisje
	Ekonomika SFRJ z ekonomiko SLO	3.	Družbena samozaščita
	Socialna in politična antropologija		Strategija oboroženega boja
	Angleščina		Sodobna bojna sredstva
	Retorika		Taktika KOV II
	Telesna vzgoja		Taktika KOV praktični izpit
3.	Mednarodni odnosi z osnovami mednarodnega vojaškega prava	4.	Sociologija in politologija ljudske obrambe
	Metodologija družbenega raziskovanja s temelji statistike in računalništva		Temelji vodenja in poveljevanja
	Telesna vzgoja		Temelji obrambnih priprav
	Sociologija lokalnih skupnosti		Metodika obrambe in zaščite
	Uvod v pedagogiko z didaktiko		Civilna zaščita
4.	Teorija in praksa samoupravljanja		
	Sociologija religije		
	Psihologija pouka in učenja		
	Raziskovalni seminar		
	Socializem v sodobnem svetu		
	Upravno pravo		
	Socialna in politična doktrina katolicizma		

Študenti smo si pri predmetu sodobna vojaška sredstva med drugim ogledali tudi letalsko bazo v Zemunik pri Zadru. Na fotografiji iz maja 1984 so od leve Vinko Vegič, Zdravko Papič, Vasilije Maraš in Darko Lubi (osebni arhiv).

Praktični pouk se je izvajal deloma tudi pri predmetu sodobna bojna sredstva. V okvir praktičnih vsebin pa lahko štejemo tudi obiske nekaterih vojaških akademij in baz. Tako smo obiskali Zemunik pri Zadru, kjer smo se seznanili z načinom šolanja pilotov in pripadnikov protizračne obrambe ter oborožitvijo vojaškega letalstva. Obiskali smo vojaško luko Lora pri Splitu, si ogledali vojaške ladje in podmornico ter se seznanili z načinom šolanja pripadnikov vojaške mornarice. V Banjaluki smo se seznanili s šolanjem pripadnikov oklepni enot in poligonom na Manjači. V Sarajevu smo si poleg šol ogledali tudi vojaško industrijo v Vogošči. Hkrati smo v povezavi z vojaško zgodovino spoznali dogajanja v bitkah na Neretvi in Sutjeski. Obe bitki sta v programih večjih vojaških akademij, kjer proučujejo način partizanskega bojevanja proti klasični vojski. Pri predmetu vojaška zgodovina smo sicer obravnavali posamezne bitke skozi zgodovino, a ne poglobljeno. Ko gledam to s sedanjim vedenjem, ugotavljam, da bi temu morali posvetiti več pozornosti.

V Beogradu pa smo si ogledali kopensko vojaško akademijo in način šolanja ter vojaški muzej na Kalemegdanu. S slovensko vojaško terminologijo smo se seznanjali pri predmetu slovensko vojaško izrazoslovje pri doktorju Tomu Korošcu, avtorju slovenskega vojaškega slovarja, ki je izšel leta 1977. Te vsebine so mi nato prišle prav v praksi, najprej kot poveljniku zaščitnega voda pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe Posavja.

Na popotovanju po Jugoslaviji maja 1984 smo si študenti tretjega letnika ob vojaških akademijah ogledali tudi prizorišča dveh največjih bitk med 2. svetovno vojno na območju Jugoslavije. Najprej smo obiskali Sutjesko, kjer so nam profesor Lado Kocijan, nosilec predmeta vojaška strategija, šesti od leve v prvi vrsti, profesor Zdenko Klanjšček, nosilec predmeta vojaška zgodovina, zadnji na desni v prvi vrsti, in profesor Teodor Geršak, nosilec predmeta vojaško zemljepisje, prvi z desne v drugi vrsti, dopolnili predavanja vsak s svojega predmetnega področja (osebni arhiv).

Vsebina študijskih predmetov je omogočala doseganje širokega spektra splošnega znanja s področja politologije in sociologije. Predvsem je omogočala navezovanje stikov, zlasti v prvih dveh letnikih, s študenti drugih smeri na FSPN. Razlog za to je bil, da je bil del predmetov skupen. Večino specialističnih vojaških predmetov smo imeli v drugem in tretjem letniku. Za vse nepozaben trenutek je bilo uvodno predavanje iz predmeta Novejša zgodovina z zgodovino delavskega gibanja. V predavalnici s stotimi sedeži so bili zasedeni vsi sedeži, poleg njih je veliko študentov predavanje poslušalo kar stoje. Pri profesorju dr. Južniču je bilo na začetku za tretjino več študentov kot stolov. Njegove začetne besede: »Veliko vas je poklicanih, a malo izbranih,« so ostale v spominu velike večine študentov.

Takratni profesorji so bili, kot na primer dr. France Vreg (komunikologija), začetniki posameznih študijskih predmetov na fakulteti in s tem tudi v Sloveniji ali Jugoslaviji. Bili so cenjeni in spoštovani. Nekaterih smo se tudi bali, nekaj zaradi strogosti, nekaj pa zaradi zahtevnosti pri opravljanju izpitov. Ob rednem

študiju ni bila težava napraviti izpite, razen pri nekaterih. A tudi te se je dalo premagati, če ne prvič, pa drugič ali tretjič, tudi večkrat, če je bilo treba. Sam sem imel srečo ali pa sem se dovolj učil, da sem večino predmetov opravil v prvem roku. Včasih je bilo kar zanimivo, ko smo šteli razmerje uspešnosti pri opravljanju izpitov med profesorji in nami, študenti. In prvi so dosegali včasih velike rezultatske zmage. Spomnim se izpita, ko je bil *skor* (rezultat) za profesorja šest proti nič, ko sem vstopil. Sam sem sicer izboljšal povprečje, a moram reči, da se še danes spominjam izpitnih vprašanj in se sprašujem, zakaj me je profesor spustil. Drugi tak izpit je bil pri predmetu sociologija lokalnih skupnosti, ko me je profesor dr. Mlinar spraševal, a je po prvem uspešnem odgovoru nastala blokada. Pa je rekel, kolega, sedaj imam zagovor diplomske, se vidiva čez tri ure. Moram reči, da sem te ure zelo dobro izkoristil za dobro oceno. Bilo pa je tudi kar nekaj izpitov, kjer je bilo znanje na takšni ravni, da smo opravili izpite z oceno 10. Eden takih je bil vojaška zgodovina, pri kateri nas je profesor Zdravko Klanjšček, polkovnik v pokoju, naučil kar nekaj o soški fronti, izkrcanju zaveznikov na Sicilijo ali o bitki pri Kani.

Pri organizaciji učenja oz. podrobnostih in poudarkih sem se vedno pozanimal pri kolegih iz generacij, ki so bili letnik ali dva pred nami. Tako so iz Posavja pred menoj študirali Milan Jazbec, Josip Bostič, Cvetka Tomin, Jožica Gramc, Ferdo Pinterič, vsi iz Brežic. V mojem letniku so bili Zdenka Močnik iz Brežic, Sonja Bosina iz Krškega, Samo Hajtnik, ki je kasneje živel v Sevnici. Za nami pa so študirali še Majda Arh iz Brežic, Igor Kotnik iz Sevnice in še nekateri. Ob delu so obramboslovje končali še Alojz Završnik, Ivan Božič, Mirko Ognjenović, ki je študij končal v Zagrebu, vsi iz Sevnice. In kako smo izkoristili pridobljeno znanje. Dr. Milan Jazbec, ki je končal politologijo in obramboslovje, je veleposlanik, nekaj časa pa je bil tudi državni sekretar na Ministrstvu za obrambo. Dr. Igor Kotnik je po profesorski karieri na Fakulteti za družbene vede postal politični svetovalec načelnika Generalštaba Slovenske vojske. Razen Jožice Gramc, ki se je posvetila delu v prosveti, so nekateri, npr. Cvetka Tomin in Ferdo Pinterič, po delu v upravnem delu Ministrstva za obrambo odšli na delo zunaj obrambnega sistema. V upravnem delu ministrstva so zaposlene Zdenka Močnik, Sonja Bosina, Majda Arh Sevšek. V Slovenski vojski pa smo kariero napravili brigadir Alojz Završnik, polkovnik Mirko Ognjenović, podpolkovnik Ivan Božič, podpolkovnik Josip Bostič in polkovnik Vasilije Maraš.¹²

Kot sem že omenil, smo morali študenti opraviti praktikum 1, ki so ga morala opraviti dekleta oz. tisti fantje, ki niso služili vojaškega roka, po drugem letniku in praktikum 2 po tretjem letniku, ki smo ga morali opraviti vsi na Velikih Blokah. V drugem letniku pa smo med študijskim letom opravili poletno alpinistiko v Bohinjski Beli in v tretjem letniku zimsko alpinistiko s smučanjem na Pokljuki. Tam so bili inštruktorji predvsem slovenski oficirji iz vojašnice Šentvid iz Ljubljane. Spomnim se poletne alpinistike, ki smo jo opravljali v vojašnici

12 Vsi častniki, razen avtorja članka, so bili upokojeni pred 1. 1. 2018.

na Bohinjski Beli. Nastanjeni smo bili v stavbi ob vojašnici, ki še zdaleč ni bila primerna za nastanitev tolikšnega števila ljudi. Bilo nas je več kot štirideset, na razpolago pa smo imeli samo dve kopalnici, eno za moške in drugo za ženske. Lahko si zamislite, kako je bilo to videti zjutraj ali zvečer, ko se je bilo treba urediti, hkrati nas je bilo tudi do pet v kopalnici. S tega usposabljanja se spominjam dogodka v naravni plezalni steni, ko smo imeli naenkrat kar dve manjši težavi. Kolegica Vojka ni mogla napraviti razkoraka pri premagovanju višinske ovire, ker je bil prevelik, varovalna vrvi pa se je zataknila med skale in je nismo mogli takoj povleči navzgor. Hkrati je kolegica Darja izgubila oprijem, ko se ji je skala odkrčila izpod roke. Začela se je vrteti na vrvi okoli svoje osi, kamen pa je padel zelo blizu skupine kolegov, ki so ob vznožju gledali vzpenjanje sošolcev. Potem je med odmorom nastal direndaj, ker smo vsi obkolili kapetana, ki je vodil usposabljanje, in mu jih napeli, da ni bilo ustrezno poskrbljeno za varnost. Bil je kar v šoku in govoril, da je to upor in da bo treba obvestiti zvezni sekretariat za ljudsko obrambo. A so se zadeve kmalu umirile, ko se je v dogajanje vpletel podpolkovnik Vasilij Suzić, ki je bil kot naš profesor odgovoren za praktikum.

Na usposabljanjih smo nosili vojaške uniforme sivo zelene barve (»sivomaslinasta boja« ali na kratko SMB), predvsem kopenske vojske. Glede uniform smo imeli kar nekaj nejasnosti. Dekleta so dobila uniforme, fantje pa najprej ne vsi. Lahko smo nosili oznake študent splošnega ljudskega odpora oz. »student opštenarodne odbrane«. V tretjem letniku smo imeli med praktikumom v vojašnici na Velikih Blokah kar razburljiv sestanek med nami, študenti, in vodjo katedre za obramboslovje, generalmajorjem v pokoju Ladom Kocjanom in generalpodpolkovnikom Svetozarjem Višnjićem, komandantom Ljubljanske armadne oblasti oz. 9. armade JLA, ki je imela sedež v Ljubljani. Sestanek smo imeli, ker nekatere zadeve niso bile rešene, na primer zahteve po še tretji praksi v upravnih organih ali podjetjih, čeprav sta bili v statutu fakultete zahtevani samo dve, nerešeno vprašanje uniform, odnos starešin do študentov, stažiranje, odslužitev vojaškega

Na popotovanju po Jugoslaviji maja 1984 smo študenti tretjega letnika obiskali tudi Neretvo, kjer smo dobili občutek dogajanj v marcu 1943, ko se je partizanom v tako imenovani bitki za ranjence uspelo prebiti iz obroča nemških enot in njihovih zaveznikov (osebni arhiv).

roka in podobno. Kot predstavnik letnika sem imel kar dolg monolog, v katerem sem predstavil vse težave, ki smo jih takrat imeli. Ker smo bili še študenti tretjega letnika, bi lahko ta monolog imel posledice, a jih ni bilo. Razen pripombe generala Višnjića: »Maraš, mnogo pričaš.«

Moj odgovor generalu pa je bil: »Druže generale, kad žulja, žulja!«¹³ Ko je nekaj mesecev pozneje srečal mojega očeta, ga je vprašal, ali mogoče njegov sin študira obrambo. Ko je ta potrdil, mu je rekel, da veliko govorim (»mnogo priča«). V vsakem primeru nam na tretjo prakso ni bilo treba iti, nekatere zadeve pa kljub povedanemu niso bile urejene. Tako sem moral, če sem hotel dobiti diplomu, primesti potrdilo o končani šoli za rezervne oficirje. Kajti če si imel to opravljeno, ti ni bilo treba iti na stažiranje. Zanimivo pri tem potrdilu je bilo, da sem ga sestavil sam, podpisal pa ga je moj komandant, rezervni major Ignac Regovič, saj sem bil takrat že zaposlen na pokrajinskem štabu za Teritorialno obrambo Posavja v Brežicah. Nikoli pa ne bom pozabil, in to zamerim fakulteti, da mi je bila diploma predana prek pulta, v referatu za študente, ne na slavnostni vročitvi, kot je bilo v navadi.

Študij splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite oz. obramboslovja mi je dal širše teoretično znanje, ki je bilo nadgrajeno z vsebinami, ki sem jih pridobil v šoli za rezervne oficirje pehote v Ljubljani pred začetkom študija in predvsem na praksi, na dolžnosti komandirja zaščitnega voda pokrajinskega štaba za Teritorialno obrambo Posavja in pozneje pomočnika za organizacijsko mobilizacijske zadeve v tem štabu. To znanje sem uporabil med osamosvojitveno vojno za Slovenijo, ko sem opravljal naloge poveljnika 25. brigade Teritorialne obrambe v sestavi pokrajinskega štaba za Teritorialno obrambo Dolenjske. Po vojni sem svoje znanje nadgrajeval kot poveljnik 210. učnega centra Teritorialne obrambe v Cerkljah ob Krki, pomočnik za artilerijo in protioklepni boj v 2. pokrajinskem štabu za Teritorialno obrambo v Novem mestu. Pozneje sem to znanje prenašal na druge kot načelnik Šole za častnike vojnih enot in načelnik odseka za pehoto na Generalštabu Slovenske vojske. Do tedaj pridobljeno znanje sem pred tem nadgradil na tečaju za poveljnike čet (1990) in poveljnike bataljonov (1995) v Teritorialni obrambi oz. Slovenski vojski. Za delo na višjih ravneh poveljevanja pa sem se usposabljal tudi na generalštabnem usposabljanju v nemški vojski v letih 1998 in 1999. To znanje sem izkoristil tudi znotraj vodenja projekta Bojevniki 21. stoletja, ko smo zasnovali novo opremo in oborožitev pripadnikov Slovenske vojske v letu 2000. Po delu na Generalštabu sem vrsto let delal kot predavatelj v Centru vojaških šol oz. na Poveljstvu za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje kot načelnik sektorja za rodove in službe oz. sektorja za temeljne vojaške vede, poveljevanje in voditeljstvo v Centru za doktrino in razvoj. Kot poveljnik Centra za bojno usposabljanje pa sem s sodelavci v operativno uporabo uvedel simulacijski sistem za taktično delovanje, s katerim smo približali

13 »Maraš, preveč govoriš.«

»Tovariš general, ko te nekaj žuli, te žuli!«

UNIVERZA EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI

DUPLIKAT

INDEKS
Točnost prepisa potrjuje: *[signature]*

V Ljubljani, dne 12/10-82

MARAS VASILIJ
priimek in ime študenta(tke)

Dan, mesec, leto
in kraj rojstva: 30. 4. 1960

Socialistična republika: SLOVENIJA

Državljanstvo: SFRJ

Datum in št. zrel. spričevala z navedbo šole, ki ga je izdala:
24.6.1980 64 GIMNAZIJA BAEČICE

Vpisan(a)
dne 4. 9. 1980
na FSPN - SLO in JS

VTOZD, oddelek, študijska smer

Dekan: *[signature]*

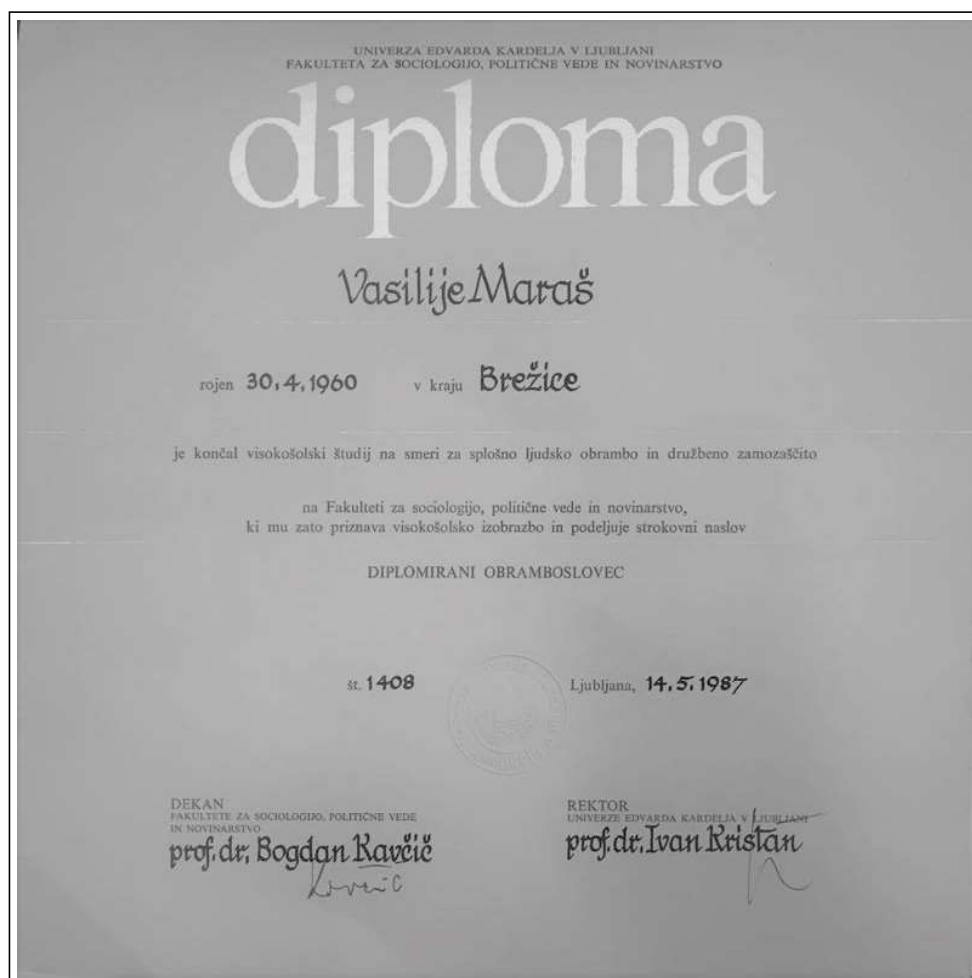
Ta indeks obsega 60 numeriranih strani

Lastnoročni podpis študenta(tke)
Maraš Vasilije

Indeks študenta Vasilija Maraša Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani iz leta 1980 (osebni arhiv).

usposabljanje realnim razmeram na bojišču. Ko sem bil vodja sektorja za vojaške zadeve v Direktoratu za obrambne zadeve, smo s sodelavci poskušali in do leta 2015 nam je tudi uspevalo pridobivati ustrezno število vojakov za zaposlitev v Slovenski vojski.

A trenutno stanje kaže, da bo to vse teže doseči. Praksa je pokazala, da je poklicna vojska samo zadeva Slovenske vojske in Ministrstva za obrambo. To je bistvena napaka, ki jo je politika napravila. Ko država uvede poklicno vojsko, mora zagotoviti, da bodo vsi sistemi in podsistemi v državi to vedeli in vzpostavili tak sistem, da bo prehod iz vojaške službe v civilno organiziran in da bodo vojaki imeli vsaj minimalne prednosti, da to, kar so se naučili in prispevali k varnosti države, uporabijo tudi v nemotenem nadaljnjem delu v državnih službah ali podjetjih. Tu je država padla na izpitu, ker se za to trudi samo Ministrstvo za obrambo, preostali pa samo komentirajo in dajejo pripombe in poskušajo vojsko spraviti na kolena, ker ocenjujejo, da je varnost nekaj samoumevnega in bo prišla sama od sebe. Zgodovina je pokazala, da ni tako. Očitno smo pozabili, kako je bilo v letih 1990 in 1991. Brez uspešno usposobljenih, motiviranih in domovinsko zavednih pripadnikov Teritorialne obrambe in drugih obrambnih in varnostnih struktur in brez podpore celotnega ljudstva, bi se politiki znašli kje drugje, ne na oblasti, kjer po večini mislijo na koristi svoje stranke, ne države.

Diploma diplomiranega obramboslovca Vasilijsa Maraša iz Brežic iz leta 1987 (osebni arhiv).

Tudi v prihodnje to ne bo mogoče brez domovinsko zavednih državljanov, ki bodo vedeli, zakaj obstaja vojska in zakaj je potrebna. Če pa ocenjujejo, da nas ne potrebujejo, imamo pripadniki dovolj znanja, da lahko delamo tudi drugje. To je ugotovil tudi kolega, ki je šel za nekaj časa iz vojske in se zaposlil na področju informatike v nekem podjetju. V kratkem času je končal projekt, ki se je prej vlekel kar nekaj časa. Direktor mu je ob zahvali za storjeno rekel, da ni vedel, da ljudje iz vojske toliko znajo. Nekoč sem odgovoril zidarju, ki mi je zidal hišo, zakaj potrebujemo vojsko. Odgovoril sem mu, da ni problema, da gremo lahko na zavod za zaposlovanje, a da ko bo do česa prišlo, naj ne hodijo k nam, saj nas ne potrebujejo. Čez nekaj dni mi je rekel, da je dosti razmišljal o tem, kar sem mu rekel, in da imam prav.

Zatorej strokovno znanje, ki ga imamo strokovnjaki na področju obrambe in zaščite in reševanja in ki smo ga pridobili s študijem in praktičnim delom od leta 1975, ni nekaj, česar družba ne potrebuje. Nasprotno, v sodobnih geostrateških in geopolitičnih razmerah in globalnih vremenskih spremembah bo družba strokovnjake s tega področja še kako potrebovala. A se zaradi odnosa politike in javnosti ter strokovnih napak bojim, da bo ta stroka počasi odmrta in s tem dala

prostor drugim, da odločajo namesto nas. S tem bo izgubljeno vse tisto, kar so napravili naši predniki v boju za slovensko nacionalno ozemlje in obstoj slovenskega naroda.

Svojo vojaško kariero sem končal na dolžnosti poveljnika Teritorialnega polka 72. brigade in poveljnika Vojašnice Franca Uršiča v Novem mestu. Ne glede na to pa mi ni žal, da bom v Teritorialni obrambi oziroma Slovenski vojski prebil 43 let. Leta 1976 sem vstopil kot mladinec prostovoljec, leta 2019 pa sem se upokojil kot polkovnik, veteran vojne za Slovenijo in predvsem eden od tistih, ki smo gradili Slovensko vojsko tako v dobrih kot slabih časih. Upam, da bodo naši zanamci imeli več dobrih časov, kot smo jih imeli mi.

Povzetek

Nekdanji študent Vasilije Maraš iz Brežic obuja spomine na študij obramboslovja na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo (FSPN) v Ljubljani po letu 1980. Leta 1975 se je v petih republikah Jugoslavije uradno začel študij splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite (SLO in DS). V Sloveniji se je študij začel na FSPN v Ljubljani. Študij je bil mešanica civilnih in vojaških predmetov ter predavateljev. Kasneje je študij vse bolj izgubljal vojaški strokovni pridih in je z uvedbo obramboslovja postal vse bolj civilni študij. Po spremembi poimenovanja smeri študija v obramboslovje leta 1985 so študentje končali študij z nazivom diplomirani obramboslovec. Od leta 1991 pa ga končujejo z nazivom univerzitetni diplomirani politolog, smer obramboslovje. Avtor v prispevku opisuje zgoode in nezgoode študentov v času študija, pa tudi težave študentov in fakultete. Študij obramboslovja je dal avtorju širše teoretično znanje, ki je bilo nadgrajeno z vsebinami, pridobljenimi v šoli za rezervne oficirje pehote v Ljubljani pred začetkom študija in predvsem v praksi, na različnih dolžnostih v Teritorialni obrambi ter med osamosvojitveno vojno Slovenije leta 1991. Je pa vsebina študijskih predmetov omogočala doseganje širokega spektra splošnega znanja s področja politologije in sociologije, ki ga je s pridom uporabil in nadgradil na različnih dolžnostih v Slovenski vojski.

Viri in literatura

Viri

Uradni list Socialistične Republike Slovenije, šte. 28, 28. 7. 1971

Uradni list SFRJ, šte. 22, 4. 5. 1974.

Uradni list SRS, šte. 35, 11. 10. 1982.

Literatura

Rok Čakš, Zaposlovanje diplomantov obramboslovja. Diplomsko delo, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana 2003.